

SEKTÖRLERİN VE MESLEKLERİN GELECEĞİ

Editörler

Dr. Sabri ÖZ

Dr. Fatma Serab ONURSAL

Dr. Cihad TERZİOĞLU

Hiperyayın 697
Araştırma-İnceleme

Editörler

Dr. Sabri ÖZ-Dr. Fatma Serab ONURSAL-Dr. Cihad TERZİOĞLU

Genel Yayın Editörü

Hatice BAHTİYAR

Mizanpaj

Senem ILGIN

Kapak Tasarım

Kenan TEMİZEL

Yayıncı Sertifika No: 16680

ISBN: 978-625-7845-57-1

e- ISBN: 978-625-7845-58-8

1. Baskı: İstanbul, 2020

Copyright© Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın telif hakları, 5846 sayılı yasanın hükmüne göre, kitabı yayımlayan Hiperlink Eğitim İletişim Yay. Gıda. San. ve Tic. Ltd. Şti. ve Dr. Sabri ÖZ-Dr. Fatma Serab ONURSAL-Dr. Cihad TERZİOĞLU'na aittir. Yayımcının ve yazarın izni olmaksızın elektronik ve mekanik herhangi bir kayıt sistemi veya fotokopi ile çoğaltılamaz, kopyalanamaz. Ancak kaynak gösterilerek kısa alıntı yapılabilir.

Kitap içerisinde yer alan yazıların her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

Yayınevi uluslararası bir yayınevidir.

Sektörlerin ve mesleklerin geleceği / ed. Sabri Öz, Fatma Serab Onursal, Cihad Terzioğlu. - İstanbul: Hiperyayın, 2020.

548 s.: fotoğ., tbl., şkl.; 21 cm. — (Hiperyayın; 697)

Kaynakça bölüm sonlarındadır.

ISBN: 978-625-7845-57-1

e-ISBN: 978-625-7845-58-8

1. Üretim Yönetimi, Enerji, Ekonomik Entegrasyon Meslekler-Tahminler I. Eser adı II. Dizi

HB2581 .S45 2020 331.7 SEK 2020

Katalog Tarama Anahtar Kelimeler, Üretim Yönetimi, Enerji, Ekonomik Entegrasyon

Baskı-Cilt: Yalın Yayıncılık-Sertifika No: 44154

GENEL SATIŞ PAZARLAMA VE YAYINEVİ

Hiperlink Eğt İlet. Yay. Gıda San. ve Paz. Tic. Ltd. Şti

Tozkoparan Mah. Haldun Taner Sok. Alparslan İş Merkezi

No: 27 Kat: 6 D: 21 Merter- Güngören / İstanbul

Telefon: 0212 293 07 05-06 Faks: 0212 293 56 58

www.hiperlink.com.tr / info@hiperlink.com.tr

Sabri ÖZ

İstanbul Ticaret Üniversitesi İşletme Fakültesi Uluslararası Lojistik Bölümü öğretim üyesi olmakla birlikte Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı Sanayi Politikaları ve Teknoloji Yönetimi Ana Bilim Dalı Başkanlığını sürdürmektedir. Üniversitede Meslek Yüksek okulu Müdürlüğü, Ticaret Uygulama Araştırma Merkezi Müdürlüğü gibi pek çok alanda idari ve akademik görevler almıştır. Bilkent Üniversitesi Endüstri Mühendisliğinden 1995 yılında mezun olduktan sonra, 7 yıl reel sektörde farklı alanlarda yöneticilik ve 10 yıl kendi kurduğu yazılım firmasında yönetim kurulu başkanlığını yürütmüş ve 2012 yılında akademik hayatına başlamıştır. 2008'de üyesi bulunduğu MÜSİAD uhdesinde İşletme Yüksek Lisans, sonrasında İstanbul Üniversitesinde Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler alanında doktora programını tamamlamıştır. Dr. Öğretim Üyesi ünvanı ile Öz, bir yandan, başta MÜSİAD ve BeTa İlim derneği olmak üzere pek çok STK'da aktif görevler alırken, diğer yandan da ekonomik entegrasyon, gelir dağılımı, teknoloji yönetimi alanlarında çok sayıda eserler yayınlamış, projeler yapmıştır. İngilizce ve Almanca bilmektedir.

Fatma Serab ONURSAL

Ankara doğumludur. TED Ankara Koleji'ndeki lise öğreniminden sonra lisansı İTÜ Matematik Mühendisliği (1980), yüksek lisansı İTÜ İşletme Mühendisliği (1982), doktora eğitimini de Kocaeli Üniversitesi Endüstri Mühendisliğinde (2014) tamamlamıştır. Bilgi teknolojileri ve Üretim Sistemleri ve Üretim Sistemlerinin Dijitalleşmesi konusundaki tecrübelerini; önce yazılımcı, sistem analisti, ekip şefi takiben müdür, firma yöneticisi ve yönetim kurulu başkanı pozisyonlarında olmak üzere sırasıyla, Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş., Bitlis Holding, Polidata ve Elit Bilgisayar firmalarında çalışarak edinmiştir. Reel sektörde geçirdiği 20 yıldan sonra çok sevdiği öğretmenlik coşkusu ise İstanbul Ticaret Üniver-

sitesi'nde yaşamıştır. Meslek Yüksek Okulunda öğretim görevlisi olarak başladığı akademik hayatında Bilgisayar Programcılığı program başkanlığını yürütmüş, 2015 yılında Dr. Öğretim Üyesi atandıktan sonra pek çok idari ve akademik görevlerde bulunmuştur. Üretim ve Operasyon Yönetimi, Proje Yönetimi, Yönetim Bilişim Sistemleri, Süreç Yönetimi ve İyileştirme, İş Akışları ve Algoritmalar konularında çalışmaları vardır ve lisans, lisansüstü dersleri vermektedir. Halen akademisyenlik hayatını aynı kurumda sürdürmektedir.

Cihad TERZİOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi Matematik Mühendisliği bölümünden mezun olduktan sonra, kurumsal bir firmada Enerji Finansmanı üzerine çalışmaya başladı. Aynı dönemde YTÜ Matematik Mühendisliği bölümünde “Rüzgar Enerjisinin Finansmanı ve Reel Opsiyonlar Yöntemi İle Değerlemesi” başlıklı yüksek lisans tezi hazırlayarak, yenilenebilir enerji ve finansmanı konularında çalışmalarını sürdürdü. Yenilenebilir enerji sektöründe üst düzey yöneticilik görevlerinin yanı sıra, doktora çalışmasını aynı üniversite ve bölümde “Nükleer Enerjinin Finansman Modeli” üzerine yaptı ve 2017 yılında Doktor unvanını aldı. Akademik çalışmalarının yanı sıra reel sektörde enerji alanında 10 yılı geride bırakan Terzioğlu, üniversite döneminden başlayarak çeşitlik STK'larda görev aldı. Halen MÜSİAD Yönetim Kurulu Üyesi ve Enerji ve Maden Sektör Komitesi Başkanlığı görevini yürütmektedir. Yenilenebilir Enerji, Enerji Verimliliği ve Dijitalleşme alanlarında çalışmalar yürütmekte ve kurucu ortağı olduğu girişimi 360 Enerji AŞ'nin yöneticiliğini sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1

COVID-19 SONRASI DİJİTALLEŞME ve EĞİTİM SEKTÖRÜNÜN GELECEĞİ.....	15
Prof. Dr. Fatma AYANOĞLU	

BÖLÜM 2

TÜRKÇE BİLİMSEL METİNLER İÇİN ÖZET YAZAN YAPAY ZEKA: KENZİMAN ALGORİTMASI.....	43
Dr. Öğretim Üyesi Sabri ÖZ	

BÖLÜM 3

EĞİTİMİN DİJİTALLEŞMESİ VE HİBRİT ÖĞRENME	62
Öğr. Gör. Tayyar TEPE	

BÖLÜM 4

ELEKTRİK DAĞITIM SEKTÖRÜNDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM ve YENİ İŞ MODELLERİ	81
Dr. Ezgi AVCI	

BÖLÜM 5

ENDÜSTRİ 4.0 VE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNDE YENİ TEKNOLOJİLER: İSG 4.0.....	98
Prof. Dr. İsmail EKMEKÇİ-Ayfer Berrin EKMEKÇİ	

BÖLÜM 6

YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARININ EKONOMİK BOYUTU: TÜRKİYE ÖRNEĞİ.....	145
Dr. Öğretim Üyesi Yunus ÖZCAN	

BÖLÜM 7

DİJİTALLEŞME VE PARANIN GELECEĞİ.....	169
Dr. Öğretim Üyesi Recep Ali KÜÇÜKÇOLAK	

BÖLÜM 8

DİJİTAL GELECEKTE YÖNETİM BİLİŞİM SİSTEMLERİ
DİSİPLİNİ ve UYGULAMALARI..... 189

Doç. Dr. Atik KULAKLI

BÖLÜM 9

BÜYÜK VERİ VE HUKUKİ SORUNLAR 206

Av. Bekir Berat Yalın EKER

BÖLÜM 10

KRİZLER ÇAĞINDA ÇALIŞMA YAŞAMININ GELECEĞİ ...227

Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Saim AŞÇI

BÖLÜM 11

COVID-19 SÜRECİNİN KÜRESEL ŞİRKETLERİN
İŞLETME FONKSİYONLARI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ 255

Prof. Dr. Ahu Tuğba KARABULUT

BÖLÜM 12

YAPAY ZEKA ÇAĞINDA TELEKOM ENDÜSTRİSİ
YETENEK DÖNÜŞÜMÜ 276

Kerim Tolgahan NARİN

BÖLÜM 13

DİJİTAL ÇAĞDA YÜKSELEN YENİ BİR MESLEK: DDU..295

Dr. Ayaz Yusuf ALTIN-Prof. Dr. Murat KASIMOĞLU

BÖLÜM 14

PANDEMİ SONRASI KAMU ALIMLARI YOLUYLA
YERLİ VE YENİLİKÇİ ÜRETİMİN ARTAN ÖNEMİ 324

Mücahit CİVRİZ

BÖLÜM 15

BDS 200 KAPSAMINDA BAĞIMSIZ DENETİM TEORİSİ
VE BAĞIMSIZ DENETÇİNİN ÖNEMİ.....347

Dr. Öğretim Üyesi Gencay KARAKAYA

BÖLÜM 16

DİJİTALLEŞMENİN MUHASEBE MESLEĞİ ÜZERİNDEKİ
ETKİSİ: İŞLETMELERDE BLOCKCHAIN (BLOK ZİNCİR)
UYGULAMALARI 366

İpek YAYLALI-İsmet Türker CEDİMAĞAR

BÖLÜM 17

LOJİSTİK VE DİJİTALLEŞME 391

Faruk Bilen ÇELİK-Emre TOPÇU-
Dr. Öğretim Üyesi Fatma Serap ONURSAL

BÖLÜM 18

LOJİSTİK ÜSLERDE LOJİSTİK 4.0'IN STRATEJİK
ROLÜ: TRENDLER ve GELECEKTEKİ PERSPEKTİF 415

Dr. Öğretim Üyesi Gözde YANGINLAR

BÖLÜM 19

LOJİSTİK TEKNOLOJİLERDE YAPAY ZEKA: OTONOM
ARAÇLAR 434

Öğr. Gör. Nazlıcan DİNDARİK-Tahsin Talha DAVUTOĞLU

BÖLÜM 20

YENİ ÜRETİM ANLAYIŞINDA MAKİNELERİN DİLİ: IOT ...461

Murat HEKİM

BÖLÜM 21

DİJİTALLEŞEN DÜNYADA BİLGİ VE İLETİŞİM
TEKNOLOJİLERİ İLE YENİDEN ŞEKİLLENEN TARIM
SEKTÖRÜ 491

Dr. Necla İlter KÜÇÜKÇOLAK-Ali Sabri TAYLAN-İrem YANIK

BÖLÜM 22

BURÇLAR VE MESLEKLER 526

Hande KAZANOVA

Bölüm yazarları, yazdıkları bölümden sorumlu olmakla birlikte, Kenziman Algoritması -Yapay Zeka- programının özetlerinden sorumlu tutulamazlar. Yapay zekanın ürettiği özetler, bir yazılım çıktısı olduğundan bilgi amaçlı yayınlanmıştır. 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 20, 22. bölümler olmak üzere 15 Bölümün özetleri Kenziman Algoritması ile üretilmiştir.

ÖNSÖZ

“Maske-Mesafe-Hijyen” sloganı kadar, “Evde Kal”, son zamanların, pandemi dönemine ilişkin en yaygın söylemlerinden olmuştur. Evinde, zamanını iş ve bilim dünyasına katkı sağlamak arzusunda olan 63 kişilik bir ekip ile dijital ortamda bir araya geldik, yoğun çalışmalarla eserler üretmeye gayret ettik. “*Teknolojik ve Dijital Dönüşüm*” ve “*Pandemi Sonrası Yeni Dünya Düzeninde Teknoloji Yönetimi ve İnsani Dijitalizasyon*” eserlerimizin ardından iş dünyasından ve akademiden katılan dostlarımız ile “*Sektörlerin ve Mesleklerin Geleceği*” isimli teori ve literatür ağırlıklı bu eseri ve “*Dijital Gelecekte Mesleklerin ve Sektörlerin Dönüşümü*” adlı uygulamaya yönelik bir diğer eseri eş zamanlı olarak üretiyoruz. Dijital dönüşüm elbette en öncelikli meselemizdi. Akademi ve reel sektörden oluşan grup üyelerimiz ile hem reel sektörün, hem kamunun, hem akademinin ve teknolojiye ilgi duyan herkese fayda üreteceğini düşündüğümüz “*Sektörlerin ve Mesleklerin Geleceği*” kitabımızda sağlıktan ekonomiye, eğitimden tekstile, bilgi teknolojilerinden astrolojiye kadar çok önem arz eden alanları masaya yatırdık.

Teknoloji, her disiplin içinde yerini inanılmaz bir hız ile almaya devam ediyor. Sektör ve meslekler bir yana sosyal hayatta, gündelik konularımızda dahi yerini alıyor. Evde kalmanın tesirinden olacak, mutfığa sıkça girilen bu dönemde, mutfaktaki eşyaların yerini gösterecek, arama motoru şeklindeki kapıya monte dijital bir panel (bilhassa beyler için! “**kapkacak**”); evlere servisin yaygınlaşması ile mutfakta, sadece buz dolabında değil, her türlü yaş-kuru gıdanın asgari stok seviyelerini yapay zeka ile takip eden ve gereğini yapan bir robot “**ayşekadın**”, evde her bireyin dışarıya çıkıp gelmesi sonucu vücut ısısını kontrol eden bir yüz tanıma ve rapor üreten “**pandepano**”, evcil hayvanları besleyen “**catbot**” gibi yazılım ve robotlar, ekran bağımlılığını azaltmaya yönelik uygulamalar ve sosyal zamanın değerlendirilmesini sağlayan akıllı asistan robotlar “**mentibot**”, yaşlılar için huzurlu bir yaşantı sunan ve ihtiyaçlarında destekçi, bakanlıkça yaşlı ve yalnız kalmış ailelere atanmış “**huzurbot**” gibi daha pek çok konuda dijital dünya evlerin içinde.

Konu yapay zekaya gelince, uçuk kaçık fikirler geliyor insanın aklına. Korkmaya gerek yok. İnsandan daha zeki olamayacaklar hiçbir zaman. Akıllı sistemler, akıllı kodlar üretilecek, ancak zeka yapay kalacaktır. “Evde kal” prensibi ile yapay zeka ile çalışabilecek metrik olmayan yapılara uygulanan bir program yazıyoruz. Bu eserde de aynı yazılımın algoritmasını kullandık. **Kenziman Algoritması** ile, bilgisayara, bilimsel olarak yazılmış “Türkçe” bölüm/makalelerin bilimsel özetini (abstract) yazmayı öğrettik. Lakin, yapay zeka aşğıdaki dörtlükte yeme fiilinden münhasır “yer” fiili kaç kez geçiyor diye saydırmanın henüz imkanı yok!

*Kısmetindir gezdiren, yer, yer seni,
Arşa çıksan akıbet yer yer seni,
Onunçün onun adı oldu yer,
Önce besler sonra kendi yer seni!*

Michelangelo, on altıncı yüzyılda, üç yılda tamamladığı en ünlü eserlerinden birisi olarak Davut heykeline, çok özendiği ve en ince detayına dek uğraştığından olsa gerek, “kalk konuş artık” demişti. **Kenziman Algoritması** tarafından yazılan özet programının yakında konuşacağını umuyoruz. Devrik cümleler anlaşılmayan kelime tekrarları şimdilik devam ediyor. Beethoven’ın yarım kalan 10. Senfonisi yapay zeka tarafından tamamlandığı gün Kenziman Algoritmaları yapay zeka da, akıcı bir dil ile bize anlatacak ve işaret dili ile de bütünleştirecek diye umuyoruz.

Algoritmanın adını neden “**Kenziman**” koyduğumuzu kısaca izah edelim. Rahle-i tedrisinden geçen her öğrencisine matematiği sevdiren, analitik düşünce yapısını aşıl原因an bir öğretmenimiz vardı: **Osman Kenziman**. Haziran 2020’de Hak’kın rahmetine yürüdü. Öz ailesi olarak biz de kendisine çok şey borçluyuz. Allah ailesine ve tüm öğrencilerine sabırlar versin. Tüm dostlarımızın duasına talibiz. Kenziman soyismini bu algoritmada kullanmamıza izin veren ailesine de bilhassa teşekkür ederiz.

Sektörlerin ve Mesleklerin Geleceği adlı bu eserde, 22 bölümden oluşan çalışmalarımız mevcut. Esere bölümleri ile, yönlendir-

meleri ile destek veren, yazan, yazılmasını sağlayan önerileri ile yol gösteren akademisyenlerimize, iş dünyasının değerli temsilcileri arkadaşlarımıza, ve grup üyesi her bir bireyin sabırları ile verdiği desteklerden ötürü ailelerine tüm editörlerimiz adına içtenlikle teşekkürü bir borç biliyorum. Yine basıma hazırlama ve bizleri teşviklerine yönelik olarak yayınevimize ayrıca teşekkür ederiz. Eserin, iş dünyasına, akademiye ve dijital dönüşüme geleceğe ilgi duyan herkese faydalı olmasını temenni ediyorum. Çalışmalarımızın bundan sonraki aşamalarında aynı ekip üyeleri ile dijital sahada yazılanları sahaya yansıtacak bir anlayış ile “**dijital sahada kümelenmeyi**” ifade eden, ülke, sektör ve kurumlara özel raporları ile yol haritası çizecek bir yapılanma olan, KÜME projesi ile devam etmeyi planlıyoruz.

Editörler adına

Dr. Sabri ÖZ

BÖLÜM 14

PANDEMİ SONRASI KAMU ALIMLARI YOLUYLA YERLİ VE YENİLİKÇİ ÜRETİMİN ARTAN ÖNEMİ

Mücahit CİVRİZ

İstanbul Ticaret Ün./Sanayi Politikaları ve Teknoloji Yönetimi/0000-0001-7129-4059

ÖZET (Kenziman Algoritması Tarafından Üretilmiştir)

Sektörlerin ve Mesleklerin Geleceği konusu ele alınırken, yapılan çalışmalardan olan Pandemi Sonrası Kamu Alımları Yoluyula Yerli ve Yenilikçi Üretim Artan Önemi, esas itibarı ile yerli ve yenilikçi etkin bir kamu alımları açısından bazı dinamiklerin nasıl planlanması gerektiği sorunsalı üzerine odaklanmıştır. Çalışmada literatür taraması ve yazarın özgün tecrübesi yöntem olarak seçilmiş ve ülke içerisindeki güçlü potansiyeli analiz ederek yerli ve yenilikçi alımlar konusunda yeni bir yol haritasının çıkarılarak ilgili Kurulun faaliyetlerine başlamasının uygun olacağı son dönemde yoğun biçimde kullanılan teşvik politikaları kamu alımlarını da içine alacak bir şekilde kurgulanması gerektiği bulgu ve sonuçları elde edilmiştir. Bilimsel açıdan, bundan sonra yapılacak çalışmalarda değişen dünya konjonktürü ile uyumlu şeffaf, hesap verebilir, adil ve yerli-yenilikçi prensibi sorumlumluluğunda yeni bir alım sistemi tasarımı ve modelleri gündeme gelmesi gereği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Kamu Alımları, Yerli Üretim, Covid-19*

14.1. GİRİŞ

2019 yılı sonunda Çin’de başlayan 2020 ilk çeyreğinden itibaren ise tüm dünyayı etkisi altına alan Corona Pandemisi, yakın dönemde eşi benzeri görülmeyen bir biçimde ülkeleri etkileyerek ekonomik ve sosyal pek çok değişim ve dönüşümün habercisi olmuştur. Pandemi öncesinde ülkeler ve kıtalar arası mobilite en üst

düzeyde iken, insanların evlerinden dahi çıkamadığı sınırlı hareketliliğin yaşandığı bir döneme girilmiştir. Pandeminin oluşumuna dair türlü senaryolar üretilerek fikir birliği sağlanamamış olsa da herkesin üzerinde hem fikir olduğu husus, bu sürecin sonunda ülkelerin yeni arayışlara ve yeni meydan okumalara şahit olacağı yönündedir. Pandemi sürecinde küresel tedarik zincirinde yaşanan sorunlar ile başta sağlık hizmetlerinde kullanılan araç, gereç ve ekipmanların temininde karşılaşılan problemler, bu arayışın ülkede üretim konusundan başlanması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bir ülkenin üretim potansiyeline ulaşabilmesi için makro ve mikro pek çok politika aracına sahip olması gerektiği aşıkardır. Bu araçlardan bir tanesi yerli ürünler için gerek motivasyon gerekse sinyal etkisine sahip kamu alımlarıdır. Bu çalışmada Corona Pandemisi sürecinde önemi bir kez daha artan yerli üretim ve yerli üretimin teşviği bağlamında kamu alımları konusu ele alınmıştır. Türkiye’de yerli ve katma değerli üretim için önemli bir fonksiyon icra edebilecek kamu alımlarının öneminin incelenmesinden sonra, ülkemizde kamu kurumlarının yerli ürün tercih etmeme nedenleri irdelenmiş ve çalışma kamu alımları yoluyla yerli üretimin artırılması için yapılması gereken öneriler ile son bulmuştur.

Çin’de bir hayvan pazarında ilk kez rastlanan ve kısa bir süre zarfında da tüm dünyaya yayılan Koronavirüs, pek çok ülkeyi başta sağlık sistemleri olmak üzere pek çok açıdan olumsuz etkilemiştir. Virüs ile mücadelede henüz etkin bir tedavi yönteminin bulunamamış olması, azalan bir hızla da olsa ölümlere neden olmakta, küresel ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerine devam etmektedir. Koronavirüs sürecinde insanın insanla ve doğadaki diğer canlılarla ilişkisini gözden geçirmesini gerekli hatta zorunlu kılan bir sorgulama sürecine girmesi gerekliliğinin yanı sıra devletlerin de birbirleriyle olan ilişkilerinin ve sistemlerin sorgulandığı bir döneme şahitlik edilmektedir.

Bu süreçte, küreselleşmenin son bulup bulmayacağı, tek kutuplu merkezden yeniden çok kutba en azından çift kutuplu dünyaya geçiş olup olmayacağı, devletlerin yeniden güç kazanıp kazanma-

yacağı, dünyanın yeni bir üretim modeli ve üretim zincirine evrilip evirilmeyeceği gibi pek çok soru gündemi meşgul etmektedir.

Pandemi ile oluşan bu dönemde ülkeler önceliklerini yerli üretim politikalarını dikkatli bir biçimde gözden geçirecekleri ve dışa bağımlılığı azaltma yönünde adımlar şeklinde belirleyeceklerdir. Yeniden üretim kültürüne dönüşün konuşulacağı bu yeni dönemde, kamu alımları ise bu sürece önemli bir destek ve işaret olması bakımından oldukça hayati öneme sahiptir. Bu çalışma, yerli ve yenilikçi üretim açısından etkin bir kamu alım tasarımına ait bazı dinamiklerin nasıl planlanması gerektiği sorunsalına dayalı olarak ele alınmıştır.

14.2. Covid-19 PANDEMİSİNE GENEL BAKIŞ

İnsanoğlu geçmişten günümüze pek çok felakete şahitlik etmiştir. Yaşanan deprem, çığ, kasırga, sel, yangın, çekirge istilası ve salgın hastalık gibi felaketler önemli ölçüde ölümlere ve mal kayıplarına neden olmuş, yerel ya da bölgesel mahiyetli yaşanan bu olaylar dünya tarihinde ekonomik ve sosyal değişimlere de sebep olmuştur.

Dünyada 1900'lü yılların başlarından itibaren yaklaşık yüz salgın hastalık nedeniyle 110 milyondan fazla insan hayatını kaybetmiştir (Anadolu Ajansı, 2020). Yılda ortalama 5 milyon civarında grip vakası ortaya çıkmakta ve grip kaynaklı ölümler ise 650 bin rakamına (BBC, 2020) ulaşmaktadır. İnsanoğlu virüsler neticesinde ölümlere bir nevi aşına olmasına rağmen, yeni virüs ile ilgili belirsizlikler, insanların tereddütünün artmasına neden olmaktadır. Örneğin grip ile ilgili olarak, hastalığın tahmini başlama ve bitiş süreleri ile tedavi yönteminin biliniyor, hatta ölümlerin tahmin edilebilir olması, bu hastalığa dair bazı endişeleri hafifletmektedir.

Çin'in Hubei Eyaletinin Başkenti olan Wuhan'da 2019 yılı aralık ayında yeni bir salgın hastalık rapor edilmiştir. 11 Şubat 2020 tarihinde ise Dünya Sağlık Örgütü yeni virüsün adını Covid-19 olarak belirlemiş, 11 Mart tarihinde ise durumu pandemi olarak ilan etmiştir.

Virüse ilk defa Çin'de rastlanılmış olmasına rağmen, virüs

tüm dünyaya hızlı bir şekilde yayılmış, ülkeleri başta insanların hareketliliğini sınırlandıracak şekilde bir dizi önlem almaya itmiştir. Alınan tüm önlemlere rağmen, bu çalışmanın yapıldığı 31 Ağustos 2020 tarihi itibarıyla, dünya genelinde vaka sayısı 25.537.601, iyileşen hasta sayısı 17.611.068, vefat eden kişi sayısı ise 852.873 olmuştur. 85.480 vakanın görüldüğü ve 4634 insanın yaşamını yitirdiği Çin'e ek olarak bazı ülkelerdeki ölüm sayıları şu şekilde gerçekleşmiştir (Marmara Üniversitesi, 2020):

ABD 187.573, Brezilya 120.976, Hindistan 65.435, Meksika 64.158, İspanya 29.011, Fransa 30.635, Almanya 9.371, İran 21.571, Rusya 17.176. Ülkemizde ise 6.370 kişi bu virüs nedeniyle hayatını kaybetmiştir.

Pandemi süreci, pek çok gelişmiş diye nitelendirilen batı ülkelerinin sadece sağlık sistemindeki eksiklikleri ortaya koymamış; ideolojiler, partiler, devletlerarası ilişkiler başta olmak üzere pek çok kavram ve kuramın da sorgulanmasına neden olmuş, rekabet merkezli liberal modelin, her derde çare olamadığı görülmüştür (Doster, 2020).

Her ne kadar pandeminin, laboratuvarlarda üretilmiş ya da doğal yollarla gelişmiş, Amerikalılarca Çin'in yükselen ekonomisini çökertmek ya da Çinlilerce Amerika başta olmak üzere dünyanın güç dengesini değiştirmek olduğu gibi, çıkışına dair farklı senaryolar dile getiriliyor olsa da pek çoklarının üzerinde hem fikir olduğu bir gerçek vardır ki, bu süreç ekonomik, politik, sosyal açılardan değişimleri kaçınılmaz kılacaktır. Her gelişmenin ekonomik ve politik açılardan birtakım sonuçlar doğurması beklenmektedir. Zira bu süreçte insanların diğer insanlarla, doğa ve hayvanlarla ilişkisinin yanı sıra, devletlerin devletlerle ilişkileri çok sınırlı bir hale gelmiştir. Eğitim, ibadet, ticaret, seyahat yakın tarihte görülmediği kadar kısıtlanmış ve yeni bir biçime evrilmiştir. Doster'e (2020) göre pandemi sonrasında kamucu, korumacı ekonomi politikaları ön plana çıkacak ve üretim ekonomisi ana gündemimiz olacaktır.

14.3. POST-PANDEMİ SÜRECİ: DEĞİŞİM BEKLENTİSİ

Pandemi sürecinden önce, tüm dünyada tek kutuplu sistemin artık daha fazla sürdürülebilir olmadığı değerlendirilmekte idi. İngiltere'nin AB'den çıkışı, küresel göç krizi, AB'nin duraklama sürecine girmesi, Trump'ın ABD Başkanı seçilmesi, Arap Baharı sonrasında Ortadoğu'nun bir sarmal içinde bulunuşu, Çin'in yükselen ivmesi bu durumun göstergelerindedir. Vietnam Savaşı için yapılan harcamaların Bretton Woods Sisteminin çökme nedenlerinden birisi olarak görülmesi gibi, Çernobil Faciasının SSCB'yi getirdiği nokta ile 11 Eylül sonrasında Irak-Afgan seferlerinin ABD'yi 2008 finansal krize sürüklenmesinde olduğu gibi, yaşadığımız küresel pandeminin de pek çok alanda sonuçlar doğurması kaçınılmazdır ve bu çerçevede tek kutuplu dünyanın sonunun gelmesini beklemek de çok uzak bir ihtimal değildir (Yeniçeri, 2020).

Kamu eksenli bakış açısının, toplumu önplanda tutan hassasiyetin, sosyal devletin ve devletçi politikalar ile planlamacılığın, sürdürülebilir kalkınmanın önplana çıkma ihtimalinin bir hayli yüksek olduğu yeni dönemde; devletlerin daha korumacı, daha ketum, daha kuşkucu davranacakları beklenmektedir (Doster, 2020).

Bu süreçte AB, NATO ve Dünya Sağlık Örgütü gibi kurumların varlığı ve geleceği sorgulanır hale geldi. Pandemi sürecinde BM, AB, İslam İşbirliği Teşkilatı, Afrika Birliği, Dünya Sağlık Örgütü, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü ve Uluslararası Para Fonu gibi kurumlar bu küresel salgın karşısında çok başarısız birer sınav vermişlerdir (Yeniçeri, 2020).

Uluslar üstü kuruluşların, bu süreçte başarılı bir görüntü verememeleri hem bu kuruluşların varlıklarını hem de politika ve yönlendirmelerini sorgulanır hale getirmiştir. Bu süreçte pandemi ile mücadele ağırlıklı bir şekilde devletlerin kendi imkanları ile yapılmış ve devletler konumlarını daha da güçlendirmişlerdir.

Önümüzdeki günlerde, birliklerden ve uluslar üstü kuruluşlar-

dan ziyade devletlerin ön plana çıkacağı, vatandaşların devletin koruyucu fonksiyon beklentisinin daha da arttığı “akıllı, öğrenen ve çevik devlet” kavramları ile daha sık rastlamamız muhtemeldir (Yeniçeri, 2020). Bu yeni dönemde Aybet'e (2020) göre ise devletler kendine yetebilen, daha az uluslararası tedarik zincirine bağımlı bir şekilde ancak uluslararası ticarete de daha etkin olma yollarını arayacaklardır. Demirören ve Yorulmaz'a (2020) göre salgının Çin'de baş göstermiş olması, pek çok şirketin ara malı temin süreçlerinde tedarik yapılarının çökmesine neden olmuştur. Dünyada daha önce yaşanan tüm salgın benzeri büyük sosyal olaylar, her zaman berabere büyük siyasi, sosyal ve ekonomik dönüşümler getirmiştir.

Karatepe'ye (2020) göre Corona sürecini başlatan ülke görünümündeki Çin'de üretimin azalması nedeniyle tedarik zinciri unsurlarının farklı ülke ve coğrafyalara yayılması muhtemeldir. Bu şartlar diğer ülkeler için yepyeni fırsatlar anlamına da gelmektedir. Ne var ki bu fırsatlardan yararlanabilmek için, kuvvetli bir ekonomik yapının yanında hukukun üstünlüğü, insan haklarına saygı, güçlü bir eğitim yapısı ile yetişmiş insan kaynağı kavramları ön plana çıkmaktadır.

14.4. YERLİ ÜRETİMİN EKONOMİ POLİTİĞİ

Ülkelerin kalkınma süreçlerinin sürdürülebilir bir şekilde daimi bir görüntü vermesi, istihdam başta olmak üzere oluşturulan katma değer için ülke içerisinde kalması için üretim hayati öneme sahiptir. Korona sonrası yeni dönemde ise Demirdöğen & Yorulmaz'a (2020) göre yeni süreçler Türkiye ve üretim ekonomisi için bazı avantajlar sunmaktadır. Küresel tedarik altyapısının ve monopol konuma gelmiş tedarikçinin sorgulanması neticesinde tekstil sektörü başta olmak üzere ön plana çıkmak isteyen Türkiye adına bir avantajdır.

Ülkemizde son yıllarda artan bir şekilde yerli üretim konusunda bir hassasiyet oluştuğu ve özellikle savunma sanayii alanında başarılı bir şekilde uygulandığı görülmektedir. Bu kapsamda, yerli

üretim gayretlerinin başarılı bir şekilde sürdürülebilmesi için uygulanması gereken politika karmasında olması gereken araçlardan biri de hiç şüphe yok ki, kamu alımlarıdır. Zaten savunma sanayi uygulamaları incelendiğinde ya kamu eksenli şirketlerin öncü rol üstlendiği ya da kamunun doğrudan ve tek alıcı olduğu bir model dikkatleri çekmektedir. Bu çerçevede kapasite oluşturma ve mevcut kapasiteyi artırmada önemli bir fonksiyon icra edilebilmektedir.

Güler'e (2020) göre, bu pandeminin yıkıcı etkilerini azaltma yollarından biri, ekonomik kalkınmayı hızlandıracak politikaları uygulamaktır ve bu noktada karşımıza önemli bir araç olarak üretimi artırılması gelmektedir. Üretimin artırılması ve bir teşvik politika unsuru olarak ise diğer politik araçların yanında kamu alımları önemini bir kez daha göstermektedir.

14.5. KAMU ALIMLARININ ÖNEMİ

Kamu alımları, kamu kurum ve kuruluşlarının yerine getirmekle yükümlü oldukları hizmetleri ifa etmek için ihtiyaç duydukları mal ve hizmet alımları ile yapım işlerini ifade etmektedir. (Arrowsmith & Kunzlik, 2009). Kamu kurumları özel sektör firmalarının ürettikleri mal ve hizmetleri belirlenen usul ve esaslarda satın alarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Bu alımlar gerçekleştirilirken kamu kurum ve kuruluşları ile ürün sahibi firmaların uymakla yükümlü oldukları güçlü kural setleri bulunmaktadır.

Kamu alımları, hükümetlerin yıllık harcamalarının önemli bir kısmını ve bir ülkenin milli gelirinin dikkate değer bir oranını oluşturmaktadır (Yülek & Taylor, 2012). Dolayısıyla kamu harcamalarına sadece kamunun yürütmekte olduğu hizmetler için gerekli mal ve hizmetlerin temini olarak bakmak, bu aracı yerli ve yenilikçi alımların teşviki için kullanmamak büyük bir potansiyele göz ardı etmek anlamına gelebilmektedir.

Almanya, Japonya ve Güney Kore gibi gelişme yolunda sonradan ivme kazanan ülkelerin bu ve benzeri politikaları başarılı bir şekilde sürdürdükleri görülmektedir (Tiryakioğlu & Yülek, 2015).

Johnson'a (1982) göre bu durum ülkelerin, özellikle de Japonya'nın, geç kalkınmasında düzenleyici devletten ziyade kalkınmacı devlet anlayışının ön plana çıkmasının, diğer amaçlarla birlikte ulusal endüstrilerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla müdahalesinin bir sonucudur. Tekin'e (2020) göre ise devletin müdahalesi Rusya'da Sovyet planlama mantığı olarak ortaya çıkmışken, Japonya'da devletin disipline edici ve korumacı yaklaşımında özel sektör öncülüğünde karşılık bulmuştur. Güney Kore, Hong Kong, Singapur, Tayvan gibi Asya ülkelerinde ise, ihracatı ön planda tutan bir devlet müdahale anlayışından bahsetmek mümkün olmaktadır. Kozlu (2003) ise Japonya'da kalkınmacı devlet anlayışı ile stratejik ve hedefe yönelik bir biçimde yaklaşıldığı ve pazara uyumlu müdahalelerle başarıya ulaşıldığını ifade etmektedir.

14.6. KAMU ALIMLARININ BÜYÜKLÜĞÜ

Ülkelerin milli gelirlerinin önemli bir kısmı kamu alımlarından oluşmaktadır. Dolayısıyla kamu kesiminin harcama potansiyeli dikkate alındığında teknolojinin geliştirilmesi, dışa bağımlılığın azaltılması, ülke içinde yerli üretimin desteklenerek hem ülke içi potansiyelin hem de uluslararası pazarlarda rekabet gücünün artırılarak dışa bağımlılığın azaltılması mümkündür. Dolayısıyla kamunun satın alma büyüklüğü dikkate alındığında yerli ve yerlilikçi hedefli politikaların oluşturulması büyük öneme sahip olmaktadır (Bakırtaş & Aysu, 2017).

Aşağıda yer alan tabloda OECD ülkelerinde kamu alımlarının milli gelire oranına yer verilmiştir.

Tablo 1: Kamu Alımlarının Milli Gelire Oranı

Ülkeler/Yıllar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Avustralya	12,2	12,58	13,7	13,1	13,16	12,6	12,59	12,78	13,21	13,57	14,76	↘
Avusturya	12,39	13	13,83	13,65	13,2	13,1	13,36	13,23	13,23	13,27	13,25	13,01
Belçika	12,36	13,11	14,29	14,05	14,38	14,67	14,66	14,62	14,33	14,13	14,12	14,42
Kanada	12,74	12,87	14,71	14,8	14,08	13,81	13,31	12,46	13,15	13,27	13,25	13,38
Kolombiya	-	-	-	-	-	-	-	11,27	11,46	11,02	11,05	-
Çek Cumhuriyeti	14,36	14,9	16,54	15,47	14,53	13,75	13,55	13,71	14,39	12,47	12,28	13,31
Danimarka	12,6	13,14	14,48	14,38	14,15	14,77	14,42	14,5	14,1	14,12	13,61	13,63
Estonya	13,11	14,26	15,02	13,52	13,17	14,64	13,9	13,39	13,78	13,2	13,9	13,84
Finlandiya	14,4	15,25	17,3	17,2	17,24	17,93	18,38	18,41	17,69	17,9	17,81	17,72
Fransa	14,09	14,16	15,29	15,22	14,91	15,14	15,18	14,9	14,53	14,52	14,49	14,41
Almanya	12,92	13,41	14,96	14,8	14,63	14,63	14,9	14,9	15,1	15,4	15,5	15,56
Yunanistan	14,2	14,68	15,51	13,01	10,81	10,53	10,64	10,74	11,08	10,79	11,72	9,54
Macaristan	13,35	12,88	13,85	13,83	13,21	13,26	13,93	14,91	15,89	12,4	14,17	14,77
İrlanda	15,1	15,85	15,72	15	14,37	14,2	14,15	14,09	13,32	12,86	13,96	14,16
İrlanda	11,68	13,02	12,35	11,81	10,52	9,78	9,33	9,38	7,38	7,5	7,24	7,49
İsrail	14,54	14,52	14,18	14,19	14,08	14,48	14,49	14,48	14,15	14,5	14,84	-
İtalya	10,41	10,7	11,79	11,25	10,81	10,65	10,7	10,49	10,32	10,21	10,45	10,3
Japonya	13,68	13,93	15,36	15,47	15,81	16,04	16,47	16,51	16,19	16,21	16,13	-
Kore	12,31	12,97	14,57	13,18	12,94	12,83	12,8	12,48	12,52	12,89	13,01	-
Letonya	12,06	12,17	12	12,38	12,7	12,07	11,79	11,67	12,18	10,76	11,47	12,56
Litvanya	12,1	12,67	12,06	13,15	11,78	10,65	9,96	9,76	10,32	9,45	9,37	9,25
Lüksemburg	11,15	11,64	13,45	13,43	12,4	12,71	12,23	12,03	12,23	12,15	12,54	12,59
Meksika	4,46	5,18	5,99	5,78	5,59	5,34	5,26	5,53	5,23	5,25	4,95	↘
Hollanda	19,29	19,47	21,57	21,6	21,22	21,03	20,74	20,61	20,14	19,81	19,47	19,32
Yeni Zelanda	14,23	15,37	15,46	15,21	14,64	14,37	14,5	14,82	14,62	14,25	14,74	↘
Norveç	11,19	11,05	13,08	12,6	12,16	11,73	12,32	12,94	13,78	14,65	14,6	14,42
Polonya	12,42	13,01	13	13,94	13,48	12,46	11,9	12,27	12,14	10,74	11,2	12,16
Portekiz	10,67	11,41	12,65	13,33	11,45	10,21	9,74	9,57	9,68	8,9	9,05	9,18
Slovak Cumhuriyeti	12,69	12,82	15,11	14,49	14,26	13,68	13,8	14,61	17,18	13,91	13,84	13,96
Slovenya	11,97	12,61	13,71	13,88	13,35	13,05	13,24	13,58	13,25	11,53	11,31	11,81
İspanya	12,07	12,51	13,7	13,26	12,28	10,88	10,34	10,13	10,43	9,66	9,59	9,68
İsviçre	14,46	15,05	16,32	16,1	16,08	16,35	16,46	16,33	15,95	16,36	16,21	16,42
İsviçre	7,75	7,98	8,54	8,45	8,46	8,71	8,81	8,9	9,04	9,13	9,1	-
Türkiye	-	-	12,44	11,63	10,49	10,72	11,25	10,62	10,88	11,48	11,97	-
İngiltere	12,86	14,05	15,46	14,98	14,25	13,89	13,73	13,81	13,54	13,2	13	13,06
Amerika Birleşik Devletleri	10,67	11,26	11,78	11,6	11,13	10,56	9,95	9,57	9,41	9,4	9,29	-
OECD - Ortalaması	12,54	13,04	14,04	13,77	13,27	13,08	12,99	13	13,04	12,6	12,77	-

(Organisation for Economic Co-operation and Development, 2020)

Tablodan da görüleceği üzere, kamu alımları milli gelirin önemli bir kısmına karşılık gelmektedir. Örneğin Hollanda'da

yüzde 19, İsveç'te yüzde 16, Almanya'da ise yaklaşık yüzde 16'dır. OECD ülkeleri ortalaması dikkate alındığında ise, milli gelirin yaklaşık yüzde 13'üne tekabül ettiği görülmektedir. Ülkemizde ise milli gelirin yaklaşık yüzde 12'sine tekabül eden bir kamu alımı gerçekleşmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler yetersiz fiziksel altyapıya sahiptirler ve bu durum da onların ekonomik rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir. Yerli sanayi genellikle sermaye talebini karşılamak için teknolojik ve üretken kapasiteye de sahip değildir. Yabancı sermayeli makine ve teçhizatın kamu tarafından satın alınması, çoğu ülkede toplam devlet giderlerinin önemli bir kısmını temsil etmektedir (Yülek & Taylor, 2012).

Papadopoulos ve Heslop'a (1990) göre yerli sanayinin ithalatı ikame etme kabiliyeti, kamu ve özel tüketicilerin yerli ikame mallara karşı tatmin düzeyleri nedeniyle ulusal ekonomiyi desteklemek amacıyla yerli ürünleri tercih edebilmektedirler. Ancak burada özellikle yabancı ürünlere bakış açısı önem arz etmektedir.

Kamu alımları yoluyla akıllı bir sanayi politikası ve ulusal teknolojik kapasitenin oluşturulması ile geliştirilmesi, iyi analiz edilen bir başlıktır. Zira hükümetler çeşitli teşvik politikaları vasıtasıyla ülkede teknolojik gelişim potansiyelini artırmaya çalışırken, firmaların pazara erişim potansiyellerini artırma politikaları ile de yerel sanayi kapasitesinin artırılmasında önemli rol oynamaktadırlar (Tiryakioğlu & Yülek, 2015).

Küreselleşmenin bir yansıması olarak bir yanda düşük ücretler vasıtasıyla maliyet avantajını kullanan Çin, diğer yanda yenilikçi politikalar sonucu yüksek teknolojili ve marka değeri yüksek üretim yapan başta Almanya, Japonya, İsveç gibi ülkeler dünya sanayii üretim alanında hâkim bir durumda hareket etmekte ve diğer ülkeler de ithalatçı konuma gelmektedirler (Yülek & Kılıç, 2016).

Ülke uygulamaları incelendiğinde gerek geç gerekse de geç-geç kalkınmış ülkelerde kamu politikalarının belirleyici olduğu görülmektedir (Tiryakioğlu, 2016). Akkemik'e (2012) göre Türkiye'nin ithal girdiye bağımlılığı yüksek bir seviyededir ve o seviyeyi korumaya devam etmektedir. Dolayısıyla öğrenme temelli bir teknoloji

transferi (Tiryakioğlu, 2015) ve kamunun gerek doğrudan gerekse dolaylı politika araçları daha önemli bir hal almaktadır.

Güler (2020) göre ülkemiz için ekonomik kalkınma kavşağı oluşturabilmek maksadıyla uyguladığı analiz sonucunda, belirlenen anahtar sektör imalatlarında ithalata bağımlılık oranları şu şekilde hesaplamıştır: elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme temini (%5), tekstil, giyim eşyası ve deri ürünleri imalatı (%13), kağıt ve kağıt ürünleri imalatı (%19), kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı (%21), kimyasal madde ve ürünlerin imalatı (%28), bilgisayar, elektronik ve optik ürünlerin imalatı (%35), ana metal imalatı (%36). Çeşitli nedenlerle uluslararası tedarik zincirinin aksadığı dönemlerde pek çok sektör de bu aksamadan olumsuz etkilenmekte ve üretimlerinde aksamalar meydana gelebilmektedir. Bu etkileri en aza indirebilmek amacıyla yerli ve milli imkânlarla ara girdi üretimine ağırlık verilmesi gündeme getirilebilir.

Bir dizi bilimsel çalışma, kamu satın almalarının ekonomik kalkınmayı hızlandırabileceğini ancak bu durum için belirli kriterlerin olması gerektiğini belirtmektedir. Bu kriterler arasında son derece rekabetçi bir pazar ortamı, iyi eğitilmiş satın alma memurları ile alıma karar verecekler ve karar alıcıların kıt kaynakları şeffaf, adil ve verimli bir şekilde sektöre yönlendirme konusunda göstereceği iş birliği yer almaktadır (Yülek & Taylor, 2012).

Yakın zamana kadar, kamu alımlarının kalkınma ekonomistleri tarafından büyük ölçüde göz ardı edildiği gözlenmektedir. İhale, sadece bir tedarik aracı olarak görülmüş, maliyeti en aza indirmeye ve sadece bir alım ile sınırlandırılmayı amaçlayarak muhasebecilere, bütçe analistlerine ve operasyon yönetimi uzmanlarına bırakılmıştır (Yülek & Taylor, 2012).

Ulusal teknolojik yetenek ve kapasite artışını önceleyen bir iktisadi tasarımda devletler, yabancı firmalardan temin edilen ya da yabancı menşeli ürünlerin yurtiçi üretimini merkeze alan bir politika değişimine başvurmak isterler. Yenilikçi ve yerli üretim sayesinde gerek katma değerün ülke içinde kalması gerekse üretim potansiyelinin artması, maliyetlerin düşmesi, istihdamın sağlan-

ması gibi pek çok hedefe de ulaşılmış olmaktadır. Yerli üreticilerin sadece kamu kesimine yönelik üretim yapmasının hedeflenmediği, ihracat artışlarının da doğal bir çıktı olarak karşılaştığı bu durumda ulusal teknolojik çabanın kamu alımları yoluyla temel motivasyonunun da sağlanması muhtemel görünmektedir. Zira uluslararası standartlarda üretilen bir ürünün kendi devleti tarafından tercih edilmiyor olması yerli üreticiler açısından bir motivasyon kaybına neden olmaktadır.

14.7. TÜRKİYE KAMU ALIMLARI

Ülkemizde kamu alımları 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda alımlar mal alımı, yapım işi, hizmet alımı ve danışmanlık hizmet alımı olarak sınıflandırılmakta ve yapılan ihaleler açık ihale, belli istekliler arasında ihale ve belli durumlarda da pazarlık usulü ile gerçekleştirilmektedir.

Aşağıda yer alan tabloda ülkemizdeki kamu alımlarına yer verilmiştir. Ülkemizde kamu alımları, daha önce incelenen OECD ülkeleri örneğinde olduğu gibi, milli gelir içerisinde önemli bir paya sahiptir.

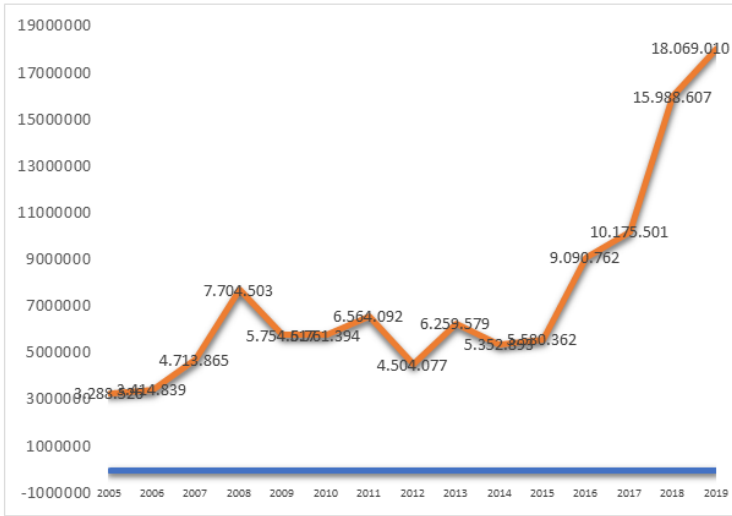
Tablo 2: Türkiye’de Kamu Alımları

Yıl	Kamu Alımları (Bin TL)	Yıl	Kamu Alımları (Bin TL)
2005	30.684.741	2013	105.504.100
2006	39.023.459	2014	113.494.916
2007	65.978.292	2015	148.434.787
2008	83.915.297	2016	173.663.835
2009	66.224.836	2017	232.890.286
2010	69.510.284	2018	202.114.839
2011	91.771.406	2019	142.727.000
2012	94.398.722		

Kamu Alımları İzleme Raporları incelenerek yazar tarafından hazırlanmıştır.

Tablodan da görüldüğü üzere, ülkemizde kamu alımları dönemsel dalgalanmalar dışında sürekli artış eğilimindedir ancak konjonktürel dalgalanmalar neticesinde meydana gelen daralma ve dip dönemlerinde ise azalışlar dikkati çekmektedir.

Türkiye’de kamu alımları GSYH’ye oran olarak zaman zaman yüzde 9’lara yaklaşmış olsa da, son yıllarda aşağı yönlü bir eğilim dikkatleri çekmektedir. Bu duruma, kamudaki tasarruf eğiliminin yanı sıra özellikle son dönemde artan biçimde Kamu İhale mevzuatı kapsamındaki istisnaların kapsamının genişletilmesinin neden olabileceği değerlendirilmektedir. Zira aşağıda yer alan şekilden de görüldüğü üzere, istisna alımlarında son yıllarda önemli artışlar meydana gelmektedir.

Şekil 1: İstisna Kapsamında Yapılan Alımlar

14.8. TÜRKİYE’DE YERLİ VE YENİLİKÇİ ALIMLARA İLİŞKİN DÜZENLEME VE UYGULAMALAR

Yerli üretim bir ülkenin üretim kapasitesinin artırılması ve

gelişimi için hayati öneme sahiptir. Yurtiçi pazarların tamamen yabancı menşeli ürünlere açılması teoride tartışıldığı gibi artan rekabet neticesinde yerli üretimin artışına neden olma ihtimaline sahip olsa da uygulamada daha çok yerli üretimin azalmasına ve yurtiçi üreticilerinin ya tamamen üretimden çıkmasına ya da verimsiz alanlara yönelmesine neden olmaktadır. Kamu alımları bu bağlamda önemli bir fonksiyon icra edebilmektedir ancak burada da tamamen kamuya bağımlı bir özel sektör riskine karşı gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Ülkemizde yerli ve yenilikçi üretim potansiyelini artırmak için yoğun bir gayret gözlenmektedir. Bu kapsamda;

- Yerli malı için fiyat avantajları,
- Alım garantilerinin verilmesi,
- Belli alımlarda yerli malının zorunlu tutulması,

gibi araçların devreye sokulmaya çalışıldığı görülmektedir.

Türkiye’de yerli üretime yönelik gayretler Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren sürekli şekilde gündemde olmuştur. Bu kapsamda oluşan duyarlılık özellikle 2002 yılından itibaren artış göstermiştir. Bu yönde ilk düzenleme Kamu İhale Kanunu ile yapılmıştır (Resmi Gazete, 22 Ocak 2002).

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nda yerli istekliler ve yerli malı teklif eden istekliler lehine fiyat avantajı uygulanabileceğine yönelik düzenlemelere yer verilmiştir; yaklaşık maliyeti belirlenen eşik değerinin altında olan ihalelere sadece yerli isteklilerin katılabileceği, hizmet alımları ile yapım işi ihalelerinde ise yerli istekliler için yüzde 15’e kadar fiyat avantajı sağlanabileceği hüküm altına alınmıştır. 2017 yılında yapılan değişiklik ile de mal alım ihalelerinde yerli malı teklif eden istekliler için yüzde 15 oranına kadar fiyat avantajı sağlanabileceği, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca hazırlanan orta ve yüksek teknolojlili ürün listesinde yer alan ihalelerde ve yerli yazılım ürünü tekliflerinde yüzde 15 fiyat avantajı uygulanması zorunlu hale getirilmiştir.

Yine 2008 (Resmi Gazete, 2 Aralık 2008) ve 2011 (Resmi Ga-

zete, 6 Eylül 2011) yıllarında yayımlanan Başbakanlık Genelgeleri ile kamu kurumlarının yerli ürün tercih etmeleri, yerli ürünleri dışarıda bırakacak ve ithal ürünleri işaret edecek şekilde şartname hazırlamamaları konusunda hassasiyet istenmiştir.

2014 yılında orta ve yüksek teknolojik ürünler (Kamu İhale Kurumu) için Yerli Malı tebliği ile değişikliğe gidilmiş (Resmi Gazete, 19 Şubat 2014) ve bu ürünler için, diğer ürün grupları gibi yüzde 15'e kadar olan oran, yüzde 15 olarak zorunlu hale getirilmiştir. Bu ürün grupları dışında kalan ürünler için karar verilmesi ise kamu idarelerine bırakılmıştır. Bu yasal değişikliği takiben bir Tebliğ (Resmi Gazete, 13 Eylül 2014) yayımlanmış ve ihalelerde teklif edilen malın yerli malı olup olmadığının tespit edilmesi ve belgelendirilmesi için usul ve esaslar belirlenmiştir. Tebliğe göre yerli malının belirlenmesinde ürünlerin yerli katkı oranının en az %51 olması gerektiği belirtilmiş ve hesaplama formülize edilmiştir.

Yerli malına ilişkin düzenlemelere (Resmi Gazete, 1 Temmuz 2017) bir yenisi “yenilik, yerlileşme ve teknoloji transferi” vurgusuyla 2017 yılında gerçekleşmiş ve “... yerli yazılım ürünü teklif eden istekliler lehine de %15 oranında fiyat avantajı sağlanması mecburidir.” hükmü eklenmiştir. Düzenlemeye göre ayrıca yapım işlerinde kullanılacak makine, malzeme ve ekipman ile yazılımın tamamının veya belli bir kısmının yerli malı olması şartı getirilebileceği düzenlenmiştir.

Yerli ürün kullanımına dair diğer bir genelge (Resmi Gazete, 07 Aralık 2017) “teleferik, finiküler, monoray, metro ve şehir içi raylı sistemleri” üzerine yayımlanmıştır. Bu genelge ile:

“... emniyet, güvenlik, tasarruf ve rekabet ilkelerine uygun hareket edilmesi kaydıyla kamu kurum ve kuruluşları ile Belediyeler ve İl özel İdareleri ile bunlara bağlı veya ilgili kurum, kuruluş ve şirketlerin yapacağı metro, hafif raylı sistem, tramvay ile benzeri kullanılan çeken ve çekilen araçlar asgari %51 yerli malı olacaktır.

Türkiye’de üretilen ürün ve hizmetlerin alanına dair teknik şartnameler başta olmak üzere yerli üretim ve hizmetlerin sunulmasını engelleyen ikincil mevzuat hükümlerine yer verilmeyecektir.

Yerli üretim ve alımlarla ilgili olarak yapılacak ihale ve sair tedarik işlerinde yerli üretim ve hizmetlerin kullanımını sağlayacak teknik ve idari düzenlemelerin teşvik edilmesi için gerekli her türlü tedbir alınacaktır...” kararı alınmıştır.

2018 yılında ise Başbakanlık Genelgesi (Resmi Gazete, 24 Ocak 2018) ile “... Sanayimizin ithalat bağımlılığını azaltacak, rekabet gücünü artıracak programların hayata geçirilmesi amacıyla çalışmalar yürütmek, orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürünlerin sanayi ve ihracat içerisindeki payını artırmak” üzere Yerlileştirme Yürütme Kurulu kurulmasına dair karar alınmıştır. Bu kurul bir toplantı yapmış ancak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş sonrasında yeniden kurulmamıştır.

Bu düzenlemelerin yanında, başta Taşıt Kanunu olmak üzere mevzuatta kamu kurum ve kuruluşlarının yerli ürünleri tercih etmeleri belirtilmiş, özellikle Kalkınma Planlarında da yerli, yenilikçi ve katma değerli üretimin artırılması yönünde önemli hedefler ve yol haritaları belirlenmiştir.

Ayrıca 2019 yılında TOGG tarafından geliştirilen yerli otomobile ilişkin olarak Devlet Malzeme Ofisi vasıtasıyla 2035 yılına kadar 30.000 adet elektrikli otomobil alım garantisi verilmiştir (Resmi Gazete, 27 Aralık 2019).

14.9. KAMUNUN YERLİ ÜRÜN TERCİHİ

Ülkemizde nihai tüketiciye ve kamu kesimine yönelik satılan her ürünün yerli olması düşünülemez ancak yerli markalar ve özellikle yurtiçinde üretim başta istihdam olmak üzere katma değer in ülke içinde kalması gibi pek çok pozitif dışsalılığı içinde barındırmaktadır. Hiç şüphe yok ki, bir ülkenin üretim kapasitesinin arttırılabilmesi için siyasi ve ekonomik istikrar, adil bir vergi sistemi, sağlıklı işleyen hukuk düzeni, fikri mülkiyet haklarında güvence gibi pek çok unsurun bir arada olması gerekmektedir. Bu ve benzeri makro ve mikro araçların yanı sıra kamu kurumlarının o ülkede üretilen ürünleri tercih etmesi de hem yerli üreticiler için

bir motivasyon ve referans kaynağı hem de politikaların güvenilirliğini artıran unsur olarak değerlendirilmektedir.

Yukarıda bahsedilen tüm birincil ve ikincil mevzuat düzenlemelerine rağmen kamu kurumlarının yerli ürün tercihinde bulunmadığı şeklinde bir kanaat bulunmaktadır. Kamu İhale Kurumu, yabancı isteklilerin katılımına açık ihaleler, yabancı isteklilere açık olan ihaleler içinde ihale dokümanında yerli istekli/yerli malı lehine fiyat avantajı uygulanacağı belirtilen ihaleler ile yüklenici uyruklarına göre ihalelere dair bilgileri paylaşıyor olsa da, fiyat avantajı uygulanan ihalelerden kaçını yerli ürünlerin kazandığını ya da yüklenici uyruklarına göre kazanılan ihalelerdeki ürünlerin ne kadarının yerli ne kadarının ithal olduğunu açıklamadığı süreçte bu kafa karışıklığı devam edecektir. Akyüz'e (2018) göre ihale yapılan ürünlerde yerli malı alımının sadece yüzde 3 olduğu ifade ediliyor olsa da bu oran çok düşük bir orana işaret etmektedir ve kanaatimizce doğru olmadığı değerlendirilmektedir. Ancak bu rakamların ilgili kamu kurumunca ilan edilmemesi durumunda da bu tereddütler devam edecektir.

Son yıllarda ya bizzat ilgili/ilişkili kamu kurumu vasıtasıyla ya da doğrudan kamunun tek alıcı konumunda olduğu savunma sanayi alım ve üretim süreçleri neticesinde, Akıncı TİHA, Aksungur İHA, Yerli Helikopter Gökbey, Milli İha Motoru, sürü İHA Projesi Kerkes, Atak Taarruz ve Taktik Helikopterleri, Anka İha, Bayraktar, Kamikaze Mini İha, Burgazada ve Kınalıada Gemileri, Piri Reis Deniz Altısı, Ulak Baz İstasyonları üretimleri ile M 60 tankının modernizasyonu gerçekleştirilmiştir.

Pektaş'a (2020) göre, ihalelerde yerli yerine ithal ürünlerin tercih edilme sebepleri şu şekilde sıralanmaktadır;

- Bürokrasinin yerli üretim ve üreticiye karşı güvensizliği devam etmekte, denenmiş ve garantili ürün tercihinde bulunmaktadır.
- Toplu ve büyük miktarlara alım yapıldığında yerli üreticilerin bu tarz alımlara gücü yetmeyebilmektedir. Dolayısıyla alımların planlanması ve bir takvime bağlı olarak yapılabilmesi hatta çağrı-

da yerel bir konsorsiyumun teşvik edilebilmesi başarı faktörünü artıracaktır.

- İhalelerde kur artışı ve enflasyon hesabı dikkate alınmadığından, piyasada oluşacak dalgalanmalar yerli firmaların daha çekingen durmalarına neden olabilmektedir.
- Yerli firmalara yetersiz avans ve ödeme yapılması, maddi olarak güçlü olmayan firmaların mali durumlarını daha zor bir hale getirmektedir.
- Özellikle belediyelerde yurtdışı kredi kullanılması durumunda, yerli katkılı ürün alınamayacağı yönündeki şartlar yerli firmaların aleyhine işlemektedir.
- Yerli firmalara yabancılardan farklı olarak uygulanan ek mali yükümlülükler ile şartnamelerde yerli üreticileri engelleyici maddelere yer verilmesi, yerli firmaları ihale dışında kalmalarına neden olmaktadır.

Acaran'a (2013) göre ise, bürokraside yerli ürün tercih edilmesi nedeniyle ileride yaşanabilecek sorunlar nedeniyle tedirginlik oluşmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ülkemizde son dönemde ortaya çıkan ihtiyaç ve beklentilerdeki değişimin yanı sıra tüm dünyayı saran Covid-19 salgını nedeniyle tüm dünyada da bir değişim beklentisi oluşmuştur. Uluslar üstü niteliği haiz NATO, Dünya Bankası, Dünya Sağlık Örgütü vd. kuruluşların iyi bir sınav veremedikleri bu dönemde devletlerin daha korumacı bir nitelik kazanmaları beklenmektedir. Bu süreçte uluslar üstü kuruluşların başarılı bir performans gösterememesi nedeniyle, devletlerin merkeze alındığı bir yapı ile daha akılcı, çevik ve proaktif bir modelin ön plana çıkması beklenmektedir. Bu çerçevede yerli üretim yönünde atılacak adımlar hem daha kolay hem de daha hayati bir rol oynayacaktır. Değişen dünya konjonktürü ile uyumlu şeffaf, hesap verebilir, adil ve yerli-yenilikçi prensibi sorumlumluluğunda yeni bir alım sistemi tasarımı ve modelleri

gündeme gelmelidir.

Kamu alım sistemi ülkemizde IMF ve DB gibi uluslararası kuruluşların da katkı ve yönlendirmesi ile düzenlenmiştir. Kapsayıcı, şeffaf ve rekabete dayalı bir anlayışla hazırlanan Kamu İhale mevzuatında zaman zaman değişikliklere de gidilmiştir. İstisnalar başta olmak üzere kapsam ve benzeri diğer hususlarda da yapılan bu değişiklikler son yıllarda ofset uygulamalarının yanında Kamu Özel İşbirlikleri çerçevesinde daha fazla dikkat çeker bir hal almıştır. Son yıllarda “yerli ve milli” kavramları etrafında yaşanan yoğunlaşma özellikle kamu alımlarını da içine alan düzenlemeleri beraberinde getirmiş ancak savunma sanayi çerçevesinde atılan adımlar sivil sanayi çerçevesinde beklenen etkiyi doğuramamıştır. Birincil ve ikincil yasal düzenlemelerde politikalar ve hedefler detaylı bir biçimde ele alınmasına rağmen yerli ve yenilikçi ürünlerin kamu alımları yoluyla desteklenmesi konusunda istenen ivme yakalanamamıştır.

Dolayısıyla yeni dönemde;

Tüm kamu alımlarının ortak ve tek bir platform ile mevzuat düzenlemesi çerçevesinde yapılması sağlanmalı, kamu kurumlarını istisna hükümlerine ihtiyaç duymayacak şekilde esnek bir tasarrım inşa edilebilmelidir.

İstisnalar kamu hizmetleri ve alımlarının hızlı bir şekilde temini için gerekli görülse de, istisnaların fazlalığı ortak politika üretimini ve kararların uyumlu bir şekilde yönetimini zorlaştırmaktadır. Bu kapsamda istisnalara duyulan ihtiyaç analiz edilerek, özellikle süreler başta olmak üzere mevzuatta gerekli düzenlemeler yapılmalı ve özellikle yerli alımlar bakış açısıyla, Kamu İhale Kanunu’nda bu yönde düzenlemeler gündeme gelerek yeknesaklık sağlanmalıdır.

Kamu İhale Kanunu’nun yürürlüğe girdiği günden bugüne yaşanan tecrübeler yeni bir kavramsal ve kurumsal bakış açısının gerekli hatta zorunlu olduğunu göstermektedir. Örneğin son yıllarda yoğun bir biçimde konuşulan “yerli ve milli” kavramının yanısıra, Türkiye’de üretim, Türkiye’de üretilen mal ve Türk malı kavram-

larının kavramsal çerçevesi ortaya konulmalıdır. DMO vb. istisna kurumlarının mevzuat içerisindeki durumu yeniden ele alınmalı, ön alım, kredi ve toplulaştırılmış/benzeştirilmiş istekler çerçevesinde kamu ihtiyaçlarına yön verilmeli ancak burada da şeffaflık ve yolsuzluk risklerine karşı gerekli tedbirler alınmalıdır. Dünyada pek çok ülkede var olan Merkezi Satın Alma Kurumu, Kamu İhale ve ilgili diğer mevzuat çerçevesinde gündeme getirilmelidir. Tercihler ve zorunluklar kamu idaresi bünyesinde yer alan satın alma personeline değil daha üst otorite ve metinlere bırakılmalı ve koordinasyon sağlanmalıdır.

Yerlilik oranı için yürürlükte olan yüzde 51 oranının sektörel bazda farklı oranlarda uygulanabileceği ve yerli üretim ile ilgili daha kapsayıcı müstakil bir yasal düzenlemenin yapılabileceği değerlendirilmektedir.

Son dönemde yoğun biçimde kullanılan teşvik politikaları kamu alımlarını da içine alacak bir şekilde kurgulanmalıdır.

Başarılı işlere imza atan Savunma Sanayi Başkanlığı benzeri bir yapı Sanayileşme İcra Kurulu başlığı altında oluşturulmuştur ancak aktif bir biçimde faaliyetlerine başlamamıştır. Ülke içerisindeki güçlü potansiyeli analiz ederek yerli ve yenilikçi alımlar konusunda yeni bir yol haritasının çıkarılarak ilgili Kurulun faaliyetlerine başlamasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Acarkan, S. (2013, 03 04). Neden yerli ürüne göre şartname hazırlanmıyor? (O. Gazetesi, Röportaj Yapan) Ostim Organize Sanayi Gazetesi.
- Acemoğlu, D., & Robinson, J. (2015). Ulusların Düşüşü. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Akbayır, F., & Yereli, A. (2019). Bir İktisadi Denge Meselesi: Tüketimde Yerli Mal Tercihi. *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18), 409-417.
- Akkemik, K. (2012). Dependence on Imported Inputs and Implications for Technology Transfer in Turkey. M. Yülek, & T. Taylor içinde, *Designing Public Procurement Policy in Developing Countries: How to Foster Technology Transfer and Industrialization in the*

Global Economy (s. 173-188). USA: Springer.

- Akyüz, O. (2018, 12 03). Yerli Malı Yüzde 3'te Kaldı. (S. Alpaslan, Rapor-taj Yapan) İstanbul Ticaret Odası.
- Anadolu Ajansı. (2020, 30 08). Dünyada salgın hastalıklar 120 yılda 110 milyon can aldı. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/dunyada-salgın-hastalıklar-120-yılda-110-milyon-can-aldı-/1906845> adresinden alındı
- Arrowsmith, S., & Kunzlik, P. (2009). Social and Environmental Policies in EC Procurement Law: New Directives and New Directions. Cambridge: Cambridge University Press.
- Aybet, G. (2020). COVID-19 Sonrası Uluslararası İlişkiler Teorisi ve Dünya Düzeni. M. Şeker, A. Özer, & C. Korkut (Dü) içinde, Küresel Salgının Anatomisi: İnsan ve Toplumun Geleceği (s. 299-318). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Bakırtaş, D., & Aysu, A. (2017). Talep Yönlü İnovasyon Politikaları Çerçevesinde Kamu Alımları: Teori ve Uygulama Örnekleri. Amme İdaresi Dergisi, 143-189.
- BBC. (2020, 08 25). Koronavirüs: Her yıl gripten binlerce kişi ölüyorken yeni salgın neden daha çok panik yarattı? BBC: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51385475> adresinden alındı
- Demirdöğen, O., & Yorulmaz, R. (2020). KOVİD-19 Salgınının Dünya Ekonomilerine Etkileri. Ankara: Ortadoğu Araştırmaları Merkezi.
- Doster, B. (2020). Daha Korumacı, Daha Ketum, Daha kUşkucu Devlet Yapılanması. H. Erdem, & I. Kansu (Dü) içinde, Salgın Sonrası Yeni Dünya Düzeni (s. 25-30). İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.
- Doster, B. (2020). Salgın Hastalık Sonrası Dünya ve Türkiye: Bozulan Ezberler, Güçlenen Siyasetler. H. Cevizoğlu (Dü.) içinde, Virüs ve Toplum (s. 107-124). İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Güler, İ. (2020). Post-Pandemi Süreci İçin Ekonomik Kalkınma Arayışı: Türkiye Örneği. ADAM AKADEMİ Sosyal Bilimler Dergisi , 19-50.
- Johnson, C. (1982). MITI and the Japanese Miracle: The Growth of Industrial Policy. Stanford University Press.
- Kamu İhale Kurumu. (tarih yok). Orta ve Yüksek Teknolojili Sanayi Ürünleri ile Fiyat Avantajı Sağlanması Zorunlu Olan Yazılım Ürün-

leri Listesi. http://www.kik.gov.tr/Duyuru/173/orta_ve_yuksek_teknolojili_sanayi_urunleri_listesi.html adresinden alındı

Karatepe, Y. (2020). Küresel Ekonomik Etki Alanını Genişletme Mücadelesi. H. Erdem, & I. Kansu (Dü) içinde, Salgın Sonrası Yeni Dünya Düzeni (s. 83-89). İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

Kozlu, C. (2003). Türkiye Mucizesi İçin: Vizyon Arayışları ve Asya Modelleri. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Marmara Üniversitesi. (2020, 8 31). Koronavirüs (COVID-19): Koronavirüsün Küresel Haritası. Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dökümantasyon Merkezi: <https://marmara.libguides.com/c.php?g=678819> adresinden alındı

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020, 7 4). Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Government at a Glance - 2019 edition : Public procurement: <https://stats.oecd.org/inde18.aspx?queryid=94406>, adresinden alındı

Papadopoulos, N., & Heslop, L. (1990). A comparative image analysis of domestic versus imported products. International Journal of Research in Marketing, 283-294.

Pektaş, İ. (2020). Türkiyede Niçin Metro Satamıyoruz? OSTİM Organize Sanayi Gazetesi: <https://www.ostimgazetesi.com/sektorel/turkiyede-nicin-metro-satamiyoruz-haberi-3672> adresinden alındı

Resmi Gazete. (07 Aralık 2017). Yerli Ürün Kullanılması. (Karar Sayısı: 30233).

Resmi Gazete. (1 Temmuz 2017). Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (Karar Sayısı: 30111).

Resmi Gazete. (13 Eylül 2014). Yerli Malı Tebliği. (Karar Sayısı: 29118).

Resmi Gazete. (19 Şubat 2014). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (Karar Sayısı: 28918).

Resmi Gazete. (2 Aralık 2008). Yerli Ürün Kullanılması. (Karar Sayısı: 27072).

- Resmi Gazete. (22 Ocak 2002). Kamu İhale Kanunu. Resmi Gazete(Karar Sayısı: 24967).
- Resmi Gazete. (24 Ocak 2018). Yerlileştirme Yürütme Kurulu ile İlgili 2018/1 Sayılı Başbakanlık Genelgesi. (Karar Sayısı: 30311).
- Resmi Gazete. (27 Aralık 2019). Bursa İlinde Yapılacak Olan Elektrikli Otomobil Üretim Tesisi Yatırımına Proje Bazlı Devlet Yardımı Verilmesine İlişkin Kararın Yürürlüğe Konulması Hakkında Karar. (Sayı: 30991).
- Resmi Gazete. (6 Eylül 2011). Yerli Ürün Kullanılması. (Karar Sayısı: 28046).
- Sağlam, A. (2018). DMO'dan yerli üreticiye destek. Anadolu Ajansı.
- Tekin, A. (2020). Kısır Döngü, Türkiye'nin Geri Kalmışlığının Ekonomi Politikası 1820-2020. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Tiryakioğlu, M. (2015). Teknolojik Yetenek Transferi: Türkiye İçin Bir Politika Arayışı. Ankara: Orion Yayınları.
- Tiryakioğlu, M. (2016, Nisan). Türkiye Ekonomisinde Geç Kalkınmanın ve Yerli Üretimin Ekonomi Politikası. Ege Akademik Bakış, 16(2), 177-196.
- Tiryakioğlu, M., & Yülek, M. (2015). Development-based public procurement policies: a selective survey of literature, cross-country policy experience and the Turkish experience. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 344–359.
- Yeniçeri, Ö. (2020). Değişen Dünyada Yenidünya Düzeni. H. Cevizoğlu (Dü.) içinde, *Virüs ve Toplum* (s. 243-278). İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Yülek, M., & Kılıç, Ş. (2016). Yerli Sınai İmalatın Ekonomik Etkileri: Türkiye'de Demir Yolu Araçları Sektörü Örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 293-310.
- Yülek, M., & Taylor, T. (2012). Leveraging international public procurement in support economic development: Forecasting public sector expenditures and market size in Turkey. 2435-2465. USA.

BÖLÜM 15

BDS 200 KAPSAMINDA BAĞIMSIZ DENETİM TEORİSİ VE BAĞIMSIZ DENETÇİNİN ÖNEMİ

Dr. Öğretim Üyesi Gencay KARAKAYA

İstanbul Ticaret Ün./İşletme Fakültesi/0000-0002-2662-6031

ÖZET (Kenziman Algoritması Tarafından Üretilmiştir)

Sektörlerin ve Mesleklerin Geleceği konusu ele alınırken, yapılan çalışmalardan olan BDS 200 Kapsamında Bağımsız Denetim Teorisi ve Bağımsız Denetçinin Önemi, esas itibarı ile finansal tabloların bağımsız denetimlerinin standartlara uygun olarak yürütülmesi sırasında bağımsız denetçiye düşen sorumluluklar ve genel amaçlar bağımsız denetim teorisi kapsamında aktarılma sorunsalı üzerine odaklanmıştır. Çalışmada literatür taraması yöntem olarak seçilmiş ve son kanuni düzenleme ile de belirli durumlarda zorunlu hale getirilen bağımsız denetim, beraberinde meslek ilkelere haiz bağımsız denetçi ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. KGK bünyesinde yetkilendirilen ve faaliyetlerine devam eden bağımsız denetçiler, son dönemlerin en kariyer meslekleri arasında yer aldığı bulgu ve sonuçları elde edilmiştir. Bilimsel açıdan, bundan sonra yapılacak çalışmalarda finansal tabloların denetimi esnasında hem işletmeler hem de denetçiler söz konusu ilkelere riayet ettiği oranda değer oluşabileceğini bilerek hareket etmeleri gereği önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: BDS 200, Denetim, Muhasebe

15.1. GİRİŞ

Çağımızın en temel değeri olan bilgi; artan iletişim kanalları, teknolojik ilerlemeler ve verilere ulaşım noktasında ki kolaylıklar nedeniyle çok çeşitli kaynaklardan elde edilebilmektedir. Bu aşı-